

RÉSZLETEK a „PAN TADEUSZ“-BÓL

ESTE

Leáldozik a nap, lankadtabb lett a fénye,
Árnyéka nő, s olyan pirosposztság a képe,
Mint az egészséges földművesé, aki
Végre pihenni tér a jól végzett napi
Munkálkodás után. A lángoló korong
Már az erdőre szállt, s lassan lehullt a lomb
Főlé a lomha köd, amelyetől szinte megnő,
Egyetlen fekete tömeggé lesz az erdő.
Hatalmas épület, sötéten állt, mogorván,
Mint tetőtűz, a nap róten lángolt az ormán,
Majd a mélységbe dőlt. Még fölillant, akár
Spaletta résein átcsillanó sugár;
Aztán kihunytt. Megállt az aratók kezében
A pengő kasza, és elpihentek a réten
A gereblyék. Mivel a gazda úgy akarja:
Ha végetér a nap, a pór is hagyja abba.
A munka idejét az Isten jól kimérte:
Ha elalszik a nap, szorgalmatos cselédje,
Békén térjenek a parasztok is haza.
Így szokta mondani; és a gazda szava
Az ispánnak: akár a szentírás. A boglya
Mellől a szekerek épp csak félig rakodva
Fordulnak, s ökreik kis terhükkel vidáman
Bandukolnak hazafelé az út porában.

FELHŐJÁTÉK

... Igen, a ti olasz egetek tiszta kék;
Fagyott víz, semmi több! — Nem százszor szebb-e nála
Az orkán, a vihar, a villám lobogása?
Nézz föl egünkre, nézd a felhős messzeség
Játékát: mennyi gyors jelenet, mennyi kép!
Mert nincs egyforma két felhő. Az őszi lomha,
Teknősként úszik és bő záporait ontja,
Az ég s a föld között nagy szálakat bocsát:
Patakzó dús esők kibomlott varkocsát.
A jégfelhő akár a léggömb száll a szélben,
Kövér, a széle kék, sötétsárga közepén,

S zord moraj jár vele. — S a többi! Nézd, amott
 Az a fehér gomoly hogy cserél alakot!
 Mint hattyúk s vadludak, tűnnek elő lebegve.
 Sólyom szellő riad, az hajtja őket egybe;
 Torlódnak, nőnek, és — láss csodát újra fent! —
 Nemes ívű nyakuk sűrű sörénye leng,
 Inas lábuk feszül, s úgy vágatnak a széles
 Mennybolton át, akár a szteppéken a ménes;
 Színtük ezüstfehér. — S megint új tünemény:
 Árbóc lesz a nyak és vitorla a sörény,
 A paripák hajók; — némán suhanva szállnak
 Tündöklő tükörén a kéklő égi árnak.

EZERNYOLCSZÁZTIZENKETTŐ

Szent év annak, aki hajdan hazánkban ért meg!
 Mái így hív a nép: bőség esztendejének,
 S had évének a hős harcos. Rólad regél
 Ma is a vén, s a dal, az is rólad beszél.
 Előre üstökös jelentett már az égen,
 Előtted suttogó hírek keltek a népben;
 Fölvirradt a tavasz, s a litvánok szíve
 Világvégi nehéz sejtéssel lett tele;
 Szorongva s boldogan, de valamire vártak.
 Hogy először került legelőre az állat.
 Látták, nem kell neki, pedig már éhes és
 Sovány, a hó alól kizöldülő vetés;
 Csak lehevert, fejét előre szegve bögött,
 S tovább is telelő takarmányán kérődzött.
 Eke nyomán a por ha földjét szántva jár,
 Nem örvend, mint szokott, hogy a tél oda már,
 Nem gyújt dalra, csak úgy bandukol, dolgo-únva,
 Vetés, és aratás tán eszébe se jut ma;
 Boronája előtt álmos ökreivel,
 Kis lovával, megáll, nyugat felé figyel,
 Mintha onnanfelől valami csoda szállna;
 Vagy fölbámul egy-egy hazatérő madárra.
 Mert megjött tavalyi fészkeire már a gólya,
 Leng fehér szárnya, mint a tavasz lobogója;
 Megjött a fecskehad: nagy lármával lecsapnak,
 Cikázva partjain a még hártvás tavaknak,
 Iszapot szednek a fészktükhöz. A liget
 Fái közt este vad szalonkaraj zizeg;
 Vadludak húznak az erdő fölött, majd fáradt
 Nesszel legelni a vetésekre leszállnak;

S darvak panasza bűg egyre fönn a homályban.
Főlfigyel rá a csösz, azt kérdezi magában:
Lázadás tört ki a madarak közt talán?
Vagy orkán űzte ki őket ilyen korán?

S lám: új rajok! Akár pinty, vörösbegy, pirók,
Seregély: ragyogó bokréták s lobogók
Ezre leng a tetőn, — a völgybe tódul át:
Lovasok! — különös fegyverek és ruhák!
Század század után, — s köztük özönlenek,
Akár a tavaszi vad ár, a vértések;
Míg az erdő felé csákok és bajonettek:
Hangyavonulata a gyalogezredeknek.

Mind, mind északra tart! Egy ösztön mintha tán
Hazánkba hajtáná a madarak után
A nemzeteket is rejtelmes erejével!

Ágyúk, lovak, sasok, emberek, — nappal-éjjel
Áradnak, — itt-amott a mennybolt alja lángol, —
Villám gyúl, — reng a föld, — fölmorajlik a távol.
Háború! Nincs zug a litván tájon, ahol
Ne hallanák zaját. Erdejében a pór,
Kinek ősei ott születtek, haltak-éltek
S túl a sötét vadon határán sose léptek.
Földön-égen kihez nem szólt más soha hang,
Mint fönt a vihar és a hörgő vad alatt,
S nem ismer erdei társán kívül barátot, —
Most látja: az eget elborítják a lángok.
Csörtetést hall. Mi az? Fát, ágat zúzva ró
Utat magának egy kóbor ágyúgolyó
A bozótban. A lány mohán a vén bölény
Horkanva les; nyakán fölmered a sörény;
Lábát megveti és szakállát rázva, böszén
Nézi, mi csillan a fák közt a levegőben:
S az erdő lombjai alatt peregve száll át,
Zúg, örvénylik, sívít — és fölrobban a gránát!
Megrémül a bölény, először életében:
Rohan s elbúvik a legmélyebb sűrűségben.

Harc dúl! Hol? A legény kardját ragadja menten,
A nők pedig, szilárd hittel a győzelemben,
Zokogva hirdetik, ég felé tárt karokkal:
„Napoleon velünk — Isten Napoleonnal!”

Ó aki nyíltodat hazánkban érte meg,
Háború tavasza, termékeny kikelet,
Látta dús zöldedet, a gazdag búzatáblák
Bő kévét s a hős hadi nép ragyogását!
Ó mennyi esemény és mennyi szép remény!
Ma is mint nagyszerű álmokép tűnsz elem,
Már bölcsőmben bilincs gyötört; rabnak születtem.
Csak egy ilyen tavaszt ismertem életemben!

POLONAISE

Surran a pázsiton a szattyán csizma, villog;
A kard tündöklik és az öv verete csillog;
Oly lassan, szinte már egykedvűen halad
A férfi, amde a lépés és mozdulat
Mind csak arról beszél, amit érez a táncos.
Megtorpan, hirtelen odahajlik a lányhoz,
Szeretne valamit súgni talán neki.
Az elpirul, fejét kényesen felveti.
Fővegét leveszi s most úgy bókol előtte
A férfi. Most se szól, de rátekin a hölgye.
Szemébe mélyed ő, lassúbb ütemre lép
S mosolyog! Élvezi a büszke nő kegyét.
Majd vetélytársait mustrálva szaporázza,
Kócsagos fővegét hol homlokába rántja,
Hol fönnen lengeti; félreccapja megint,
Meggödri bajuszát s kevélyen szétekint,
Elindul. Az egész had a nyomába árad.
Hölgyével rejteket előlük hol találhat?
Megáll, fölemeli a karját, úgy mutat
Alatta üldöző társainak utat;
Majd új csapásra vált váratlanul kitérve,
Hogy követőit így vezesse végre félre;
De fut a füрге raj, köréje tömörül
S gyűrűzve kavarog a menekvők körül.
Ő bosszús arccal üt kardja markolatára,
Mintha irigyeit hívná ki számadásra;
Megfordul, szeme láng, büszkém előre lép.
Sietve rebben a táncosok raja szét,
Utat nyit, s hömpölyög máris, új rendbe forrtan,
Utánuk. — Hangokat hallani innen-onnan:
„Nincs többé, aki így vezessen Ifju nép,
Nézd őt: a polonaise utolsó mesterét!”
Gyűrű gyűrűt követ, pár párt köt-old a láncban,
Mint kígyó ha ezer tekervényt vet magában;
S mint fénylő pikkelyek: urak, nők, katonák
Ruhája villan és síklik tüstént tovább
A mélyzöld pázsiton az alkony aranyában,
Míg örvénylik a tánc, harsog a zene bátran,
S zúgnak a tapsok és a vivatok vidáman.

Rónay György fordításai

JEGYZET A FORDÍTÁSOKHOZ. — Este. A hős, Tádé megérkezik Vlnából s a ház régi barátjával, a „wojski”-val vendégei élén sétából hazatérő nagybátyja köszöntésére indul. A vers ennek a tanyai estének a leírása. — Felhőjáték. A könnyűvérű Teiméne és a gróf az erdei tisztáson az olasz tájakért lelkesül. Erre, litván tájak iránti megvetésükre válaszol Tádé ezzel a részlettel. — Ezernyolcszáztizenkettő. A napoleoni hadak fölvonulása nagy reményeket kellett a litvánokban és lengyelekben. A népi képzelet, nemcsak a lengyeleknél, hanem az oroszoknál is, különféle „csodás” jelekkel hozta kapcsolatba a dolgot, üstökösseel, rendkívüli természeti jelenségekkel.